

UPORABA E-RAČUNOV V SLOVENIJI

Poročilo o raziskavi

Dr. Andreja Pucihar, Fakulteta za organizacijske vede Univerze v
Mariboru

Dr. Rok Bojanc, ZZI in Center za ePoslovanje Slovenije

Mag. Katja Mohar Bastar, DIHS

Dr. Gregor Lenart, Fakulteta za organizacijske vede Univerze v
Mariboru

PREDGOVOR

Ob zaključku projekta ROSE 2 »Readiness Of Slovenian E-invoicing 2«, katerega cilj je bil nadgraditi rezultate projekta ROSE in omogočiti avtomatizacijo celotnega procesa od naročila do plačila v javnem sektorju in gospodarstvu, smo partnerji iz Centra za ePoslovanje Slovenije (GZS), Fakultete za organizacijske vede Univerze v Mariboru in Digitalnega inovacijskega stičišča Slovenije pripravili raziskavo, s katero smo želeli ugotoviti razširjenost uporabe e-računov v Sloveniji.

V poročilu prikazujemo rezultate raziskave. Kljub manjšemu številu sodelujočih, raziskava prikazuje oceno stanja na področju uporabe e-računov v Sloveniji, kar je koristno, saj na področju spremljanja elektronskega poslovanja in digitalne preobrazbe manjka tako predstavitev dobrih praks kot tudi spremljanje dogajanja na širši populaciji podjetij v Sloveniji. Primerjava podatkov z rezultati Statističnega urada RS nakazuje, da je dejanska stopnja uporabe e-računov v širši populaciji podjetij nižja kot se je izkazala na vzorcu sodelujočih podjetij v naši raziskavi. Deloma so vzroki za takšne rezultate tudi v tem, da so v raziskavi sodelovala aktivna podjetja, ki spremljajo področje digitalnega poslovanja in digitalne preobrazbe in se na tem področju tudi udeležujejo različnih izobraževalnih dogodkov.

Zahvaljujemo se vsem anketirancem, ki so sodelovali v raziskavi in s tem pripomogli k vpogledu v proučevano stanje v praksi!

KAZALO

Predgovor.....	1
kazalo slik.....	2
Uvodne obrazložitve	3
Kaj je e-račun.....	3
Zakonske obveznosti prejema e-računa.....	3
demografski podatki sodelujočih v raziskavi.....	3
anketa	3
anketiranci.....	3
Uporaba e-računov	5
načini pošiljanja in prejemanja računov.....	5
delež prejetih in poslanih računov glede na pojavno obliko.....	6
Način priprave e-računov	6
Hramba e-računov	7
Uporaba drugih elektronskih dokumentov	8
PREDNOSTI, OVIRE IN UČINKI E-RAČUNOV.....	9
PREDNOSTI UPORABE E-RAČUNOV.....	9
ovire pri uporabi e-računov.....	10
Učinki uporabe e-računov	11
SPODBUDE ZA RAZŠIRITEV UPORABE E-RAČUNOV.....	12
Zaključek	13

KAZALO SLIK

Slika 1: Velikost sodelujočih podjetij po odstotku	4
Slika 2: Področje dela anketirancev	4
Slika 3: Dejavnosti podjetij, sodelujočih v raziskavi	5
Slika 4: Načini pošiljanja in prejemanja računov.....	6
Slika 5: Delež prejetih in poslanih računov glede na pojavno obliko	6
Slika 6: Načini priprave e-računov.....	7
Slika 7: Načini hrambe e-računov.....	7
Slika 8: Uporaba, želja po uporabi in načrti uporabe elektronskih dokumentov.....	8
Slika 9: Prednosti uporabe e-računov	9
Slika 10: Ovire pri uporabi e-računov.....	10
Slika 11: Učinki uporabe e-računov.....	11
Slika 12: Spodbude za razširitev uporabe e-računov	12

UVODNE OBRAZLOŽITVE

KAJ JE E-RAČUN

Direktiva 2014/55/EU o izdajanju elektronskih računov pri javnem naročanju opredeljuje elektronski račun (ali krajše e-račun) kot račun, ki je izdan, poslan in prejet v strukturirani elektronski obliki, ki omogoča samodejno in elektronsko obdelavo.

Strukturirano elektronsko obliko računa določajo različni standardi, ki se uporabljajo v posameznih državah, panogah ali vrednostnih verigah. Velik korak k poenotenju standardov in interoperabilnosti med različnimi državami članicami je storila Evropska komisija z uvedbo semantičnega standarda za e-račun EN 16931, ki ga je razvil Evropski odbor za standardizacijo (CEN). Oblika e-računa, ki je skladen z EN 16931 je lahko v različnih sintaksah, v Sloveniji je vsesplošno uporabljen standard eSLOG 2.0.

Strukturirana elektronska oblika (običajno XML) je namenjena avtomatizirani obdelavi v računalniških sistemih, ljudem pa je težko berljiva. Zato se običajno poleg e-računa v strukturirani obliki pripravi tudi njegova vizualizacija v PDF ali drugi obliki, ki ima podoben izgled, kot račun v papirni obliki. Pri tem so lahko na vizualizaciji izpuščeni nekateri elementi, ki za pregled in potrjevanje računa niso bistveni. Originalni račun je vedno e-račun v strukturirani obliki in ne njegova vizualizacija.

ZAKONSKE OBVEZNOSTI PREJEMA E-RAČUNA

Slovenska zakonodaja¹ določa obvezen prejem e-računov za vse proračunske uporabnike, pri čemer lahko prejemajo in izdajajo e-račune samo v standardu eSLOG 2.0.

Poleg tega morajo zavezanci za javna naročila prejemati in obdelovati e-račune, če so e-računi skladni z evropskim standardom. Zavezanci za javno naročanje so vsi proračunski uporabniki in javna podjetja, ki opravljajo eno ali več dejavnosti na infrastrukturnem področju. Predvsem gre za lokalna komunalna in elektropodjetja, podjetja za plin in toploto, podjetja za javni prevoz.

Za izdajo in prejem e-računov med gospodarskimi subjekti, zakonodaja ne zahteva uporabo e-računov.

DEMOGRAFSKI PODATKI SODELUJOČIH V RAZISKAVI

ANKETA

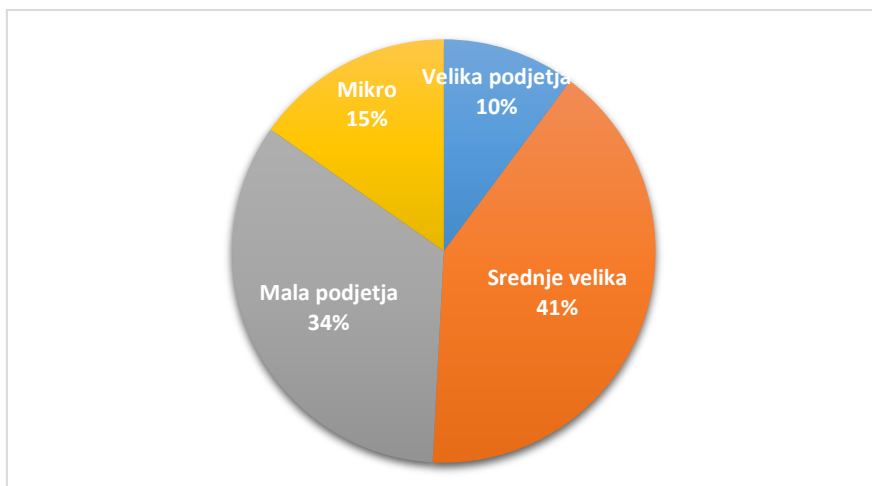
V anketi, ki smo jo oblikovali partnerji, smo zastavili 21 vprašanj. Pred objavo smo anketo tudi testirali in s tem preverili razumljivost vprašanj in tehnično pravilnost pripravljene ankete na spletni strani <http://1ka.arnes.si>. Anketo smo aktivno promovirali preko imenikov DIHS in GZS ter ob vabilu na dogodek »E-poslovanje med podjetji v letu 2020 in naprej«, ki je potekal 18. septembra 2020 v okviru projekta ROSE 2. V nadaljevanju predstavljamo podrobnejše rezultate.

ANKETIRANCI

Anketo je izpolnilo 94 anketirancev, ki pa niso odgovorili na vsa vprašanja v anketi.

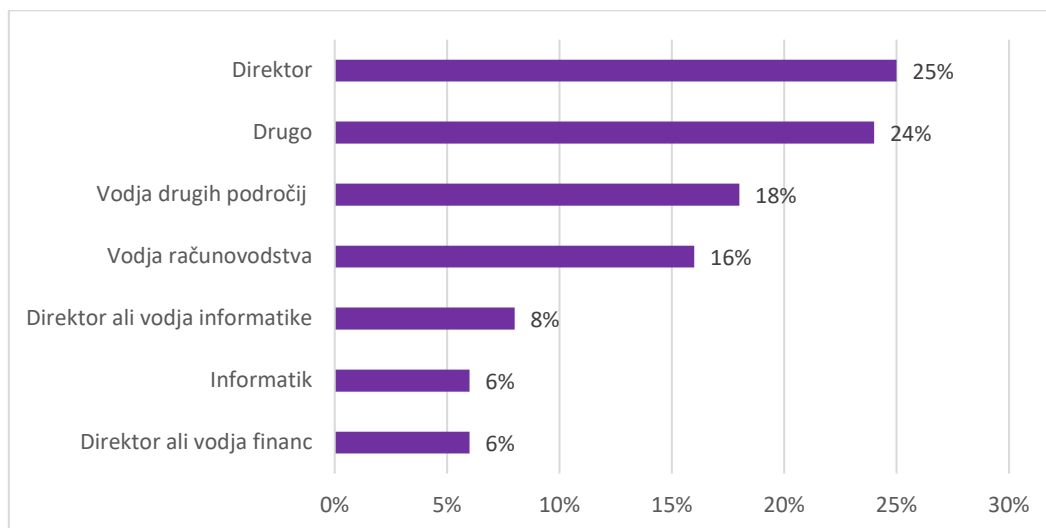
V anketi je sodelovalo 15 % mikro, 34 % malih, 41% srednje velikih in 15% velikih podjetij (**Slika 1**).

¹ Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o opravljanju plačilnih storitev za proračunske uporabnike (ZOPSPU-1A), Uradni list RS, št. 47/2019.

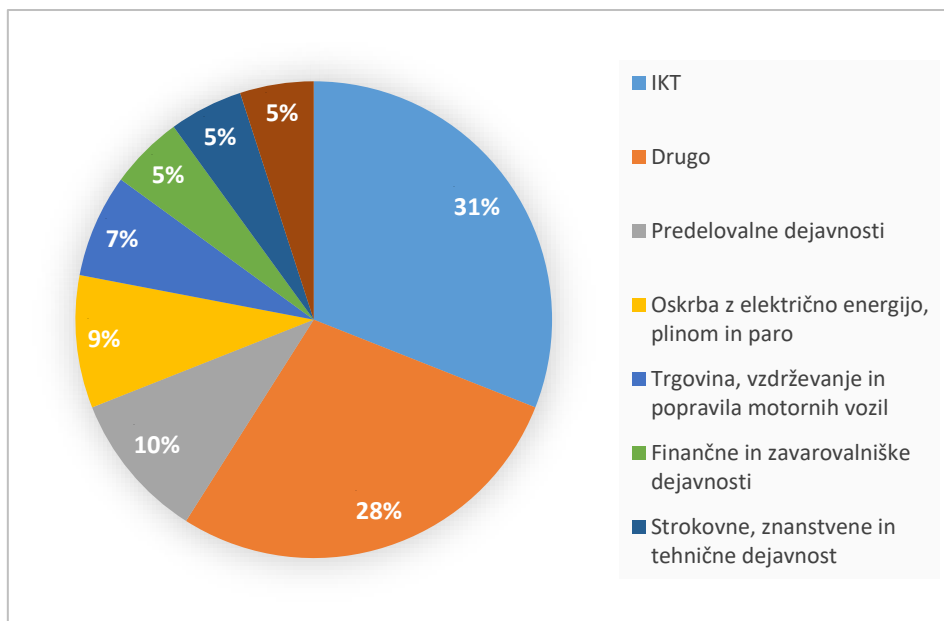
Slika 1: Velikost sodelujočih podjetij po odstotku

Anketo so v večini izpolnjevali anketiranci, ki prihajajo iz različnih področij poslovanja ali vodenja v podjetjih in sicer 25% direktorjev, 18% vodij drugih področij, 16% vodij računovodstva in 6% direktorjev ali vodij financ. 24% anketirancev je označilo, da prihajajo iz drugih področij dela (na primer: referenti iz področja računovodstva, kontrolorji, tajnik, prokurist, svetovalec uprave). V anketi je sodelovalo tudi 8% direktorjev ali vodij informatike ter 6% informatikov (Slika 2).

Slika 2: Področje dela anketirancev

V anketi je sodelovalo 31% podjetij iz IKT panoge, sledi 28% podjetij iz drugih dejavnosti, 10% podjetij s področja predelovalne dejavnosti, 9% podjetij s področja oskrbe z električno energijo, plinom in paro in 7% s področja trgovine, vzdrževanja in popravila motornih vozil. Po 5% odstotkov podjetij je bilo iz področij finančnih in zavarovalniških dejavnosti, strokovnih, znanstvenih in tehničnih dejavnosti ter drugih raznovrstnih poslovnih dejavnosti (Slika 3).

Slika 3: Dejavnosti podjetij, sodelujočih v raziskavi

UPORABA E-RAČUNOV

NAČINI POŠILJANJA IN PREJEMANJA RAČUNOV

V Sloveniji je najbolj razširjena strukturirana oblika e-računa eSLOG, ki je tudi zakonsko zahtevana pri poslovanju s proračunskimi uporabniki. Glavna prednost uporabe strukturiranih e-računov je možnost avtomatizirane izdaje, dostave, prejema in obdelave.

Račun v PDF obliki je zamenjava papirnega računa z elektronsko obliko. Vendar pa tak račun ni strukturiran e-račun in ne omogoča avtomatizirane obdelave. V primerjavi z papirnim računom omogoča hitrejšo in enostavnejšo izmenjavo.

Strukturiran e-račun in račun v PDF obliki je lahko elektronsko podpisan z digitalnim potrdilom izdajatelja. Zakonodaja² ne zahteva podpisa računa, je pa elektronski podpis lahko učinkovit mehanizem za zagotavljanje pristnosti izvora in celovitosti vsebine računa.

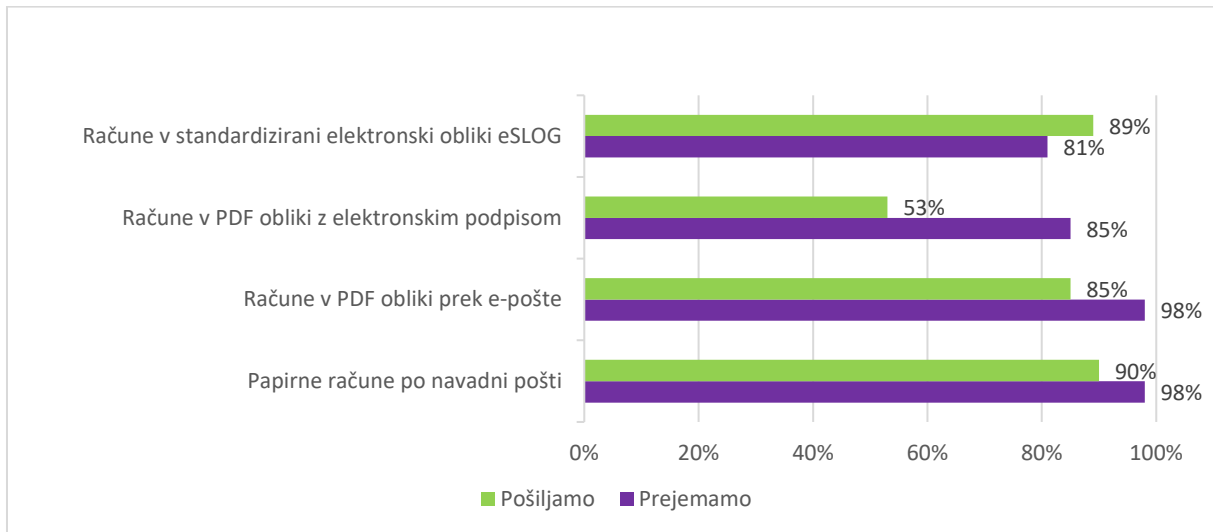
Storitve izmenjave e-računov med izdajatelji in prejemniki ponujajo različni ponudniki, ki e-račune dostavljajo na elektronski način, podobno kot ponudniki poštnih storitev dostavljajo račune v papirni obliki. E-računi za proračunske uporabnike se obvezno izmenjujejo preko enotne vstopne in izstopne točke na Upravi RS za javna plačila.

Izdajatelj in prejemnik lahko izmenjata e-račune tudi neposredno (npr. preko e-pošte). Taka izmenjava ne zagotavlja zanesljivosti dostave, identifikacije pošiljatelja ter sledljivosti dostave e-računov, zato je bolj kot za poslovne, primerna za fizične osebe.

Sodelujoči anketiranci so označili, da je za izmenjavo računov še vedno prevladujoča papirna ali PDF oblika prek e-pošte. Velika večina podjetij namreč prejema (98%) in pošilja (90%) račune po navadni pošti in v PDF obliki prek e-pošte (prejema 98%, pošilja 85%). Račune v standardizirani elektronski obliki e-SLOG prejema 81% ter pošilja

² Zakon o davku na dodano vrednost (ZDDV-1), Uradni list RS, št. 72/2019.

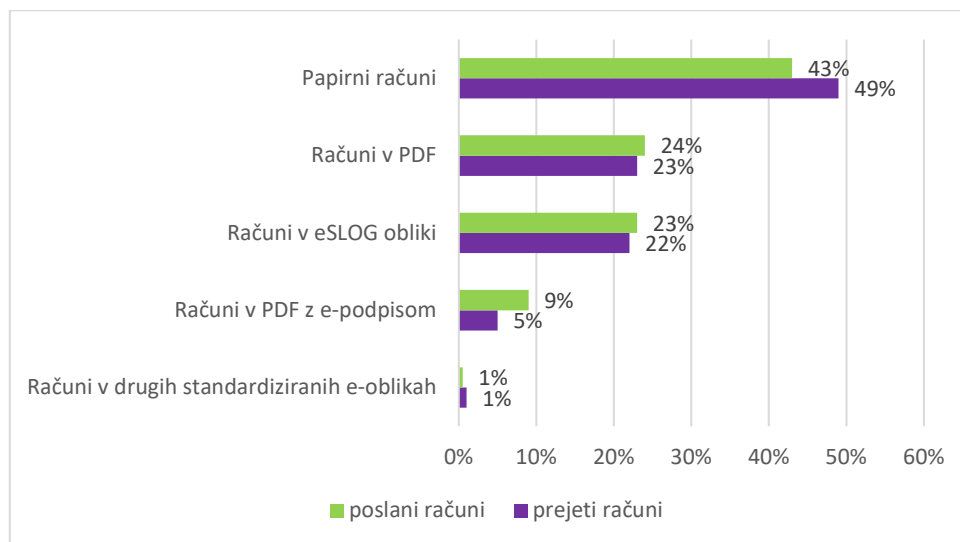
89% sodelujočih podjetij. Račune v PDF obliki z elektronskim podpisom prejema 85% ter pošilja 53% podjetij (Slika 4).

Slika 4: Načini pošiljanja in prejetanja računov

DELEŽ PREJETIH IN POSLANIH RAČUNOV GLEDE NA POJAVNO OBLIKO

Pri deležu poslanih (43%) in prejetih (49%) računov glede na pojavno obliko prevladujejo papirni računi. Sledijo računi v PDF obliki (poslani 24%, prejeti 23%). Podoben je tudi delež poslanih (23%) in prejetih (22%) računov v eSLOG obliki. Manjši delež predstavljajo računi v PDF z e-podpisom (poslani 9%, prejeti 5%), še manjši delež pa predstavljajo računi v drugih standardiziranih e-oblikah (1%) (Slika 5).

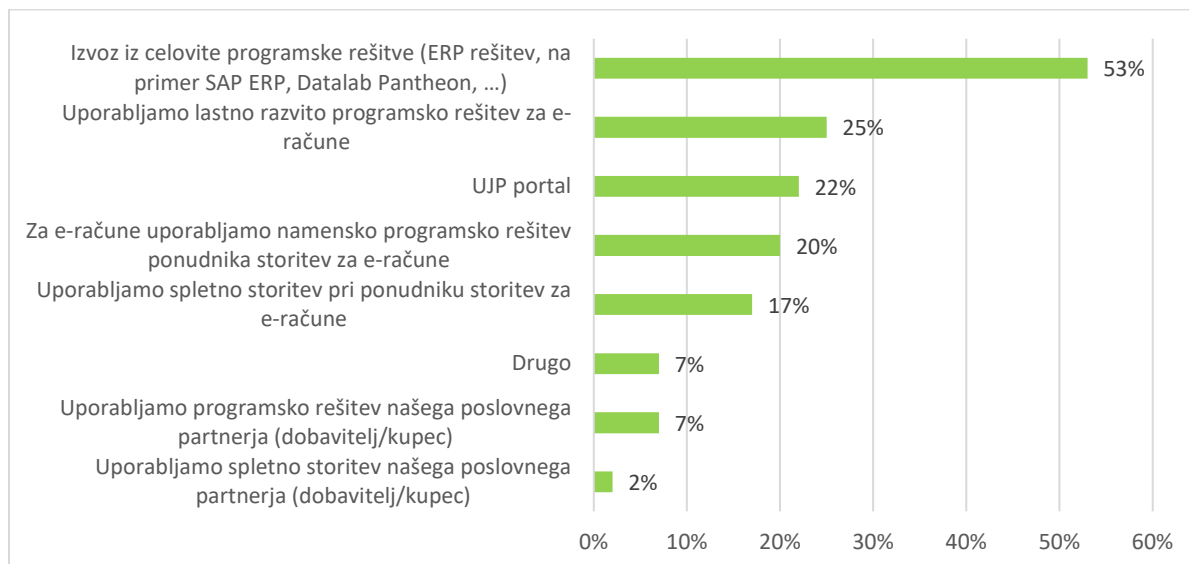

Slika 5: Delež prejetih in poslanih računov glede na pojavno obliko

NAČIN PRIPRAVE E-RAČUNOV

Računovodski računalniški programi in celovite programske rešitve (ERP), ki so v uporabi v Sloveniji, ima večinoma podporo za izdajo in prejem e-računov že vgrajeno. Manjšim izdajateljcem, ki račune izdajajo le občasno, so za pripravo e-računov na voljo različni spletni portali. Za izdajanje e-računov proračunskim uporabnikom omogoča Uprava RS za javna plačila brezplačni portal **UJP eRačun**, pri čemer je število izdanih e-računov omejeno.

Več kot polovica podjetij (53%) pripravi e-računi z izvozom iz celovitih poslovnih programskih rešitev (ERP rešitve kot na primer SAP, Datalab Pantheon, Vasco, Dynamics NAV, ...). Sledi uporaba lastno razvitih programskih rešitev v podjetjih (25%), uporaba UJP portala (22%) ter namenskih programskih rešitev ponudnikov za e-račune (20%) ter spletnih storitev pri ponudnikih za e-račune (17%). V manjšem obsegu podjetja uporabljajo programske rešitve poslovnih partnerjev, druge načine (kot na primer prek bank) (7%) ter spletne storitve poslovnih partnerjev (2%) (Slika 6).

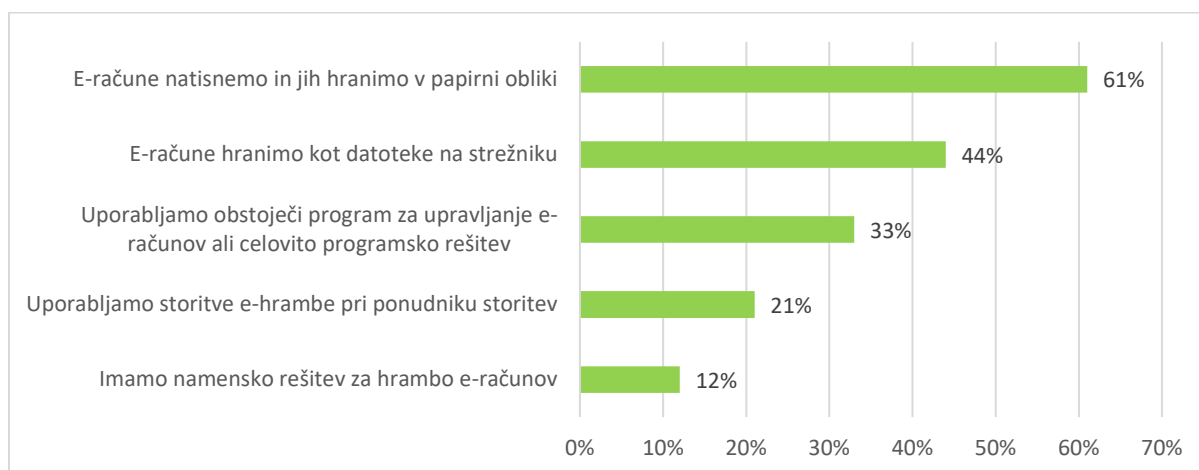

Slika 6: Načini priprave e-računov

HRAMBA E-RAČUNOV

Davčni zavezanci morajo zagotoviti hrambo vseh izdanih in prejetih e-računov deset let po poteku leta, na katero se e-računi nanašajo. Pri strukturiranih e-računih je originalni račun v XML obliki (npr. eSLOG) in ne njegova vizualizacija. E-račune lahko davčni zavezanci hranijo sami ali pri ponudniku. Če se e-račune hrani zunaj ozemlja Slovenije, mora davčni zavezanec o tem predhodno obvestiti davčni organ.

V največjem obsegu podjetja še vedno natisnejo e-račune in jih hranijo v papirni obliki (61%). Sledi hramba e-računov v obliki datotek na strežnikih (44%). 33% podjetij uporablja obstoječe programe za upravljanje e-računov ali celovite poslovne rešitve. Storitve e-hrambe pri tovrstnih ponudnikih uporablja 21% podjetij. Namenske rešitve za e-hrambo v podjetjih uporablja 12% podjetij (Slika 7).

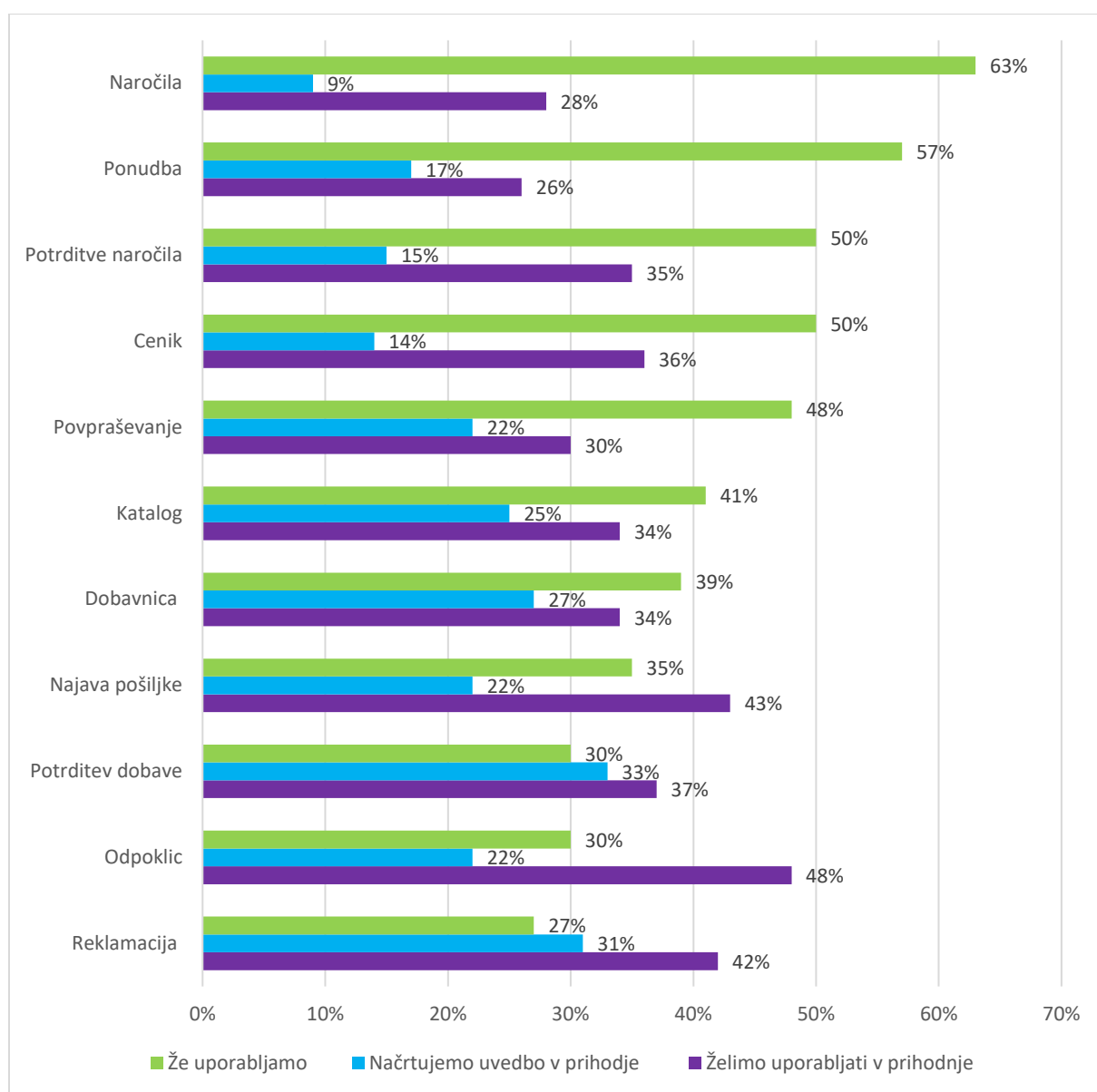

Slika 7: Načini hrambe e-računov

UPORABA DRUGIH ELEKTRONSKIH DOKUMENTOV

E-računi so le ena vrsta dokumentov, ki se izmenjujejo v postopkih naročanja. Naročnik in dobavitelj si medsebojno izmenjujeta še druge dokumente, kot so ponudba, naročilo, potrditev naročila, dobavnica, potrditev dobave, ki podpirajo postopke naročanja in dobave. Tudi vsi ti dokumenti se lahko pripravijo, izmenjajo, prejmejo in obdelujejo v elektronski obliki. Za mnoge izmed njih že obstajajo standardizirani elektronski dokumenti, vendar zakonodaja njihovo uporabo še ne predpisuje.

Podjetja v največjem obsegu uporabljajo še naslednje elektronske dokumente: e-naročilo (63%), ponudba (57%), potrditev naročila (50%), cenik (50%) in povpraševanje (48%). V največji meri podjetja načrtujejo uvedbo naslednjih elektronskih dokumentov: potrditev dobave (33%), reklamacija (31%), dobavnica (27%) in katalog (25%). V prihodnosti podjetja želijo uporabljati naslednje elektronske dokumente: odpoklic (48%), najava pošiljke (43%), reklamacija (42%) ter potrditev dobave 37%. Sledi želja po uporabi e-cenika (36%), potrditve naročila (35%), ter kataloga (34%) in dobavnice (34%) (Slika 8).

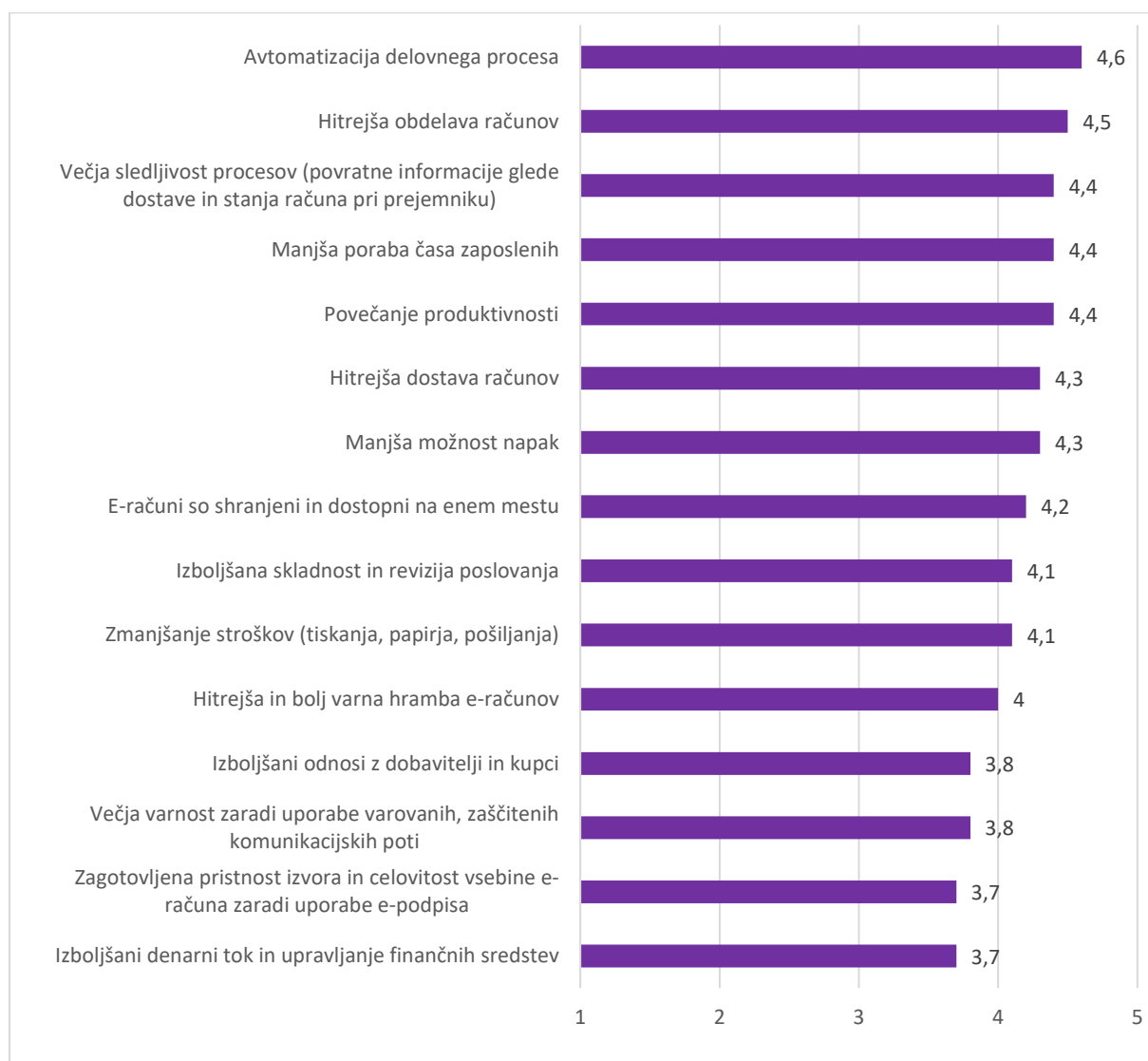
Slika 8: Uporaba, želja po uporabi in načrti uporabe elektronskih dokumentov

PREDNOSTI, OVIRE IN UČINKI E-RAČUNOV

PREDNOSTI UPORABE E-RAČUNOV

Podjetja so na lestvici od 1 (zelo nepomembno) do 5 (zelo pomembno) ocenjevala pomembnost prednosti uporabe e-računov. Vse navedene prednosti so bile ocenjene nad povprečno oceno, kar nakazuje visoko stopnjo zavedanja o pomenu prednosti e-poslovanja.

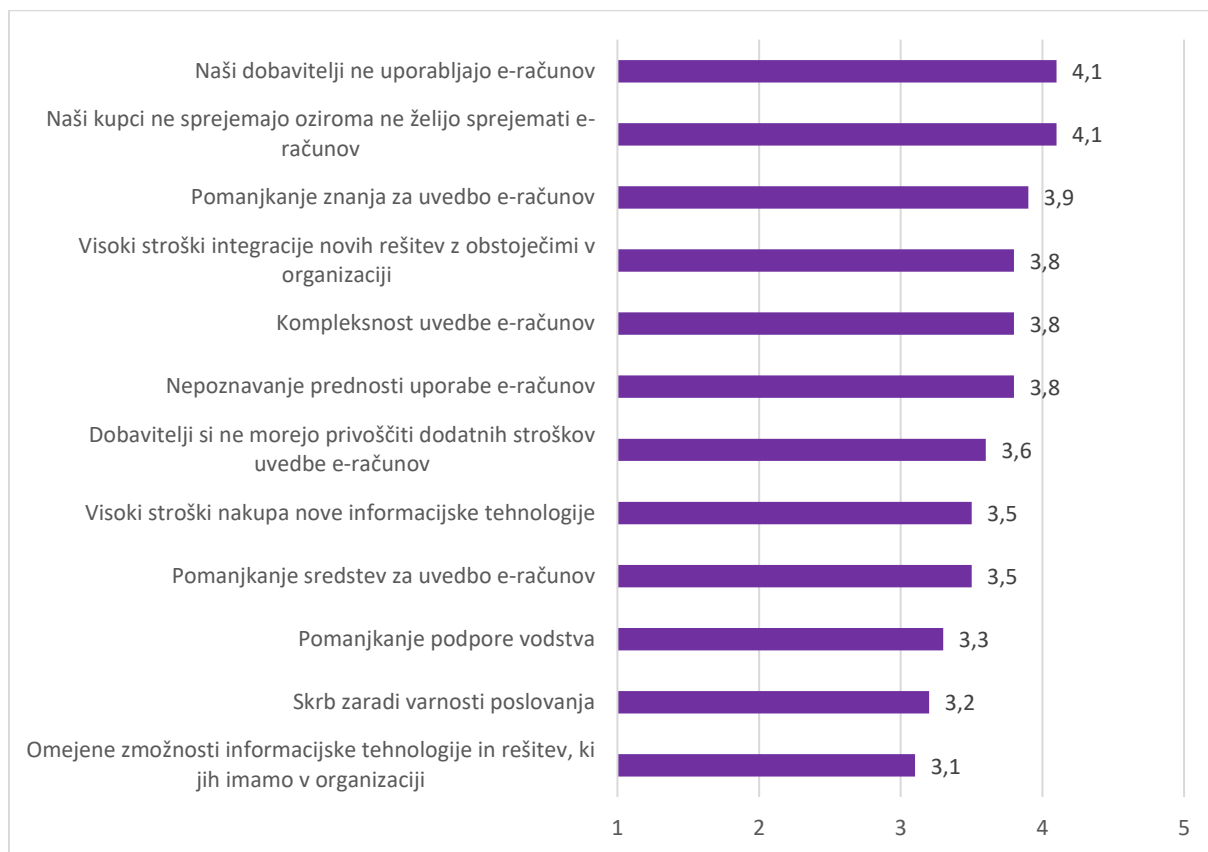
Anketiranci so največjo pomembnost pripisali naslednjim prednostim: avtomatizaciji delovnega procesa (4,6), hitrejši obdelavi računov (4,5), večji sledljivosti procesov, manjši porabi časa zaposlenih in povečanju produktivnosti (4,4), hitrejši dostavi računov in manjšim možnostim za napake (4,3), hrambi e-računov na enem mestu (4,2), izboljšani skladnosti in reviziji poslovanja ter zmanjšanju stroškov tiskanja, papirja in pošiljanja (4,1) ter hitrejši in bolj varni hramba e-računov (4) (Slika 9).

Slika 9: Prednosti uporabe e-računov

OVIRE PRI UPORABI E-RAČUNOV

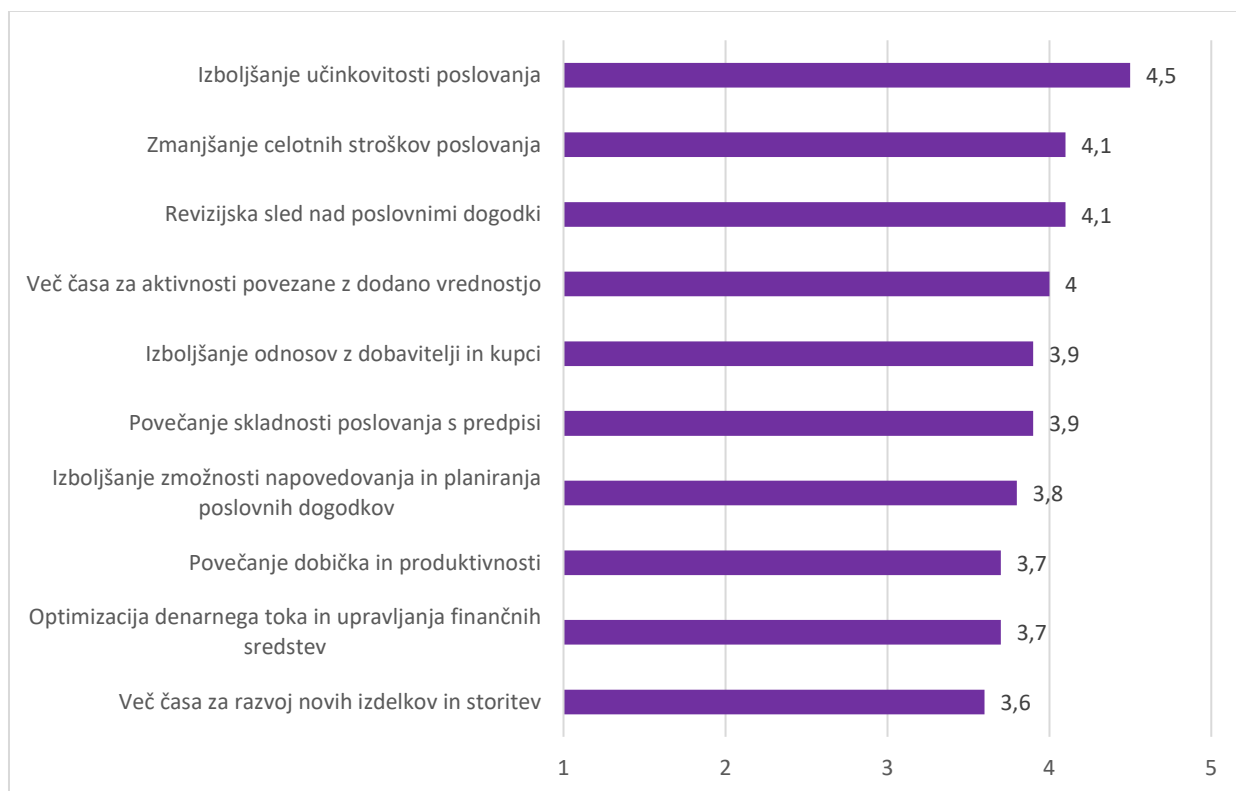
Podjetja so na lestvici od 1 (zelo nepomembno) do 5 (zelo pomembno) ocenjevala pomembnost ovir pri uporabi e-računov. Kot najpomembnejše ovire so anketiranci označili naslednje: dobavitelji in kupci ne uporabljajo e-računov (4,1), pomanjkanje znanja za uvedbo e-računov (3,9), visoki stroški integracije novih rešitev z obstoječimi, kompleksnost uvedbe e-računov in nepoznavanje prednosti uporabe e-računov (3,8) (Slika 10).

Slika 10: Ovire pri uporabi e-računov

UČINKI UPORABE E-RAČUNOV

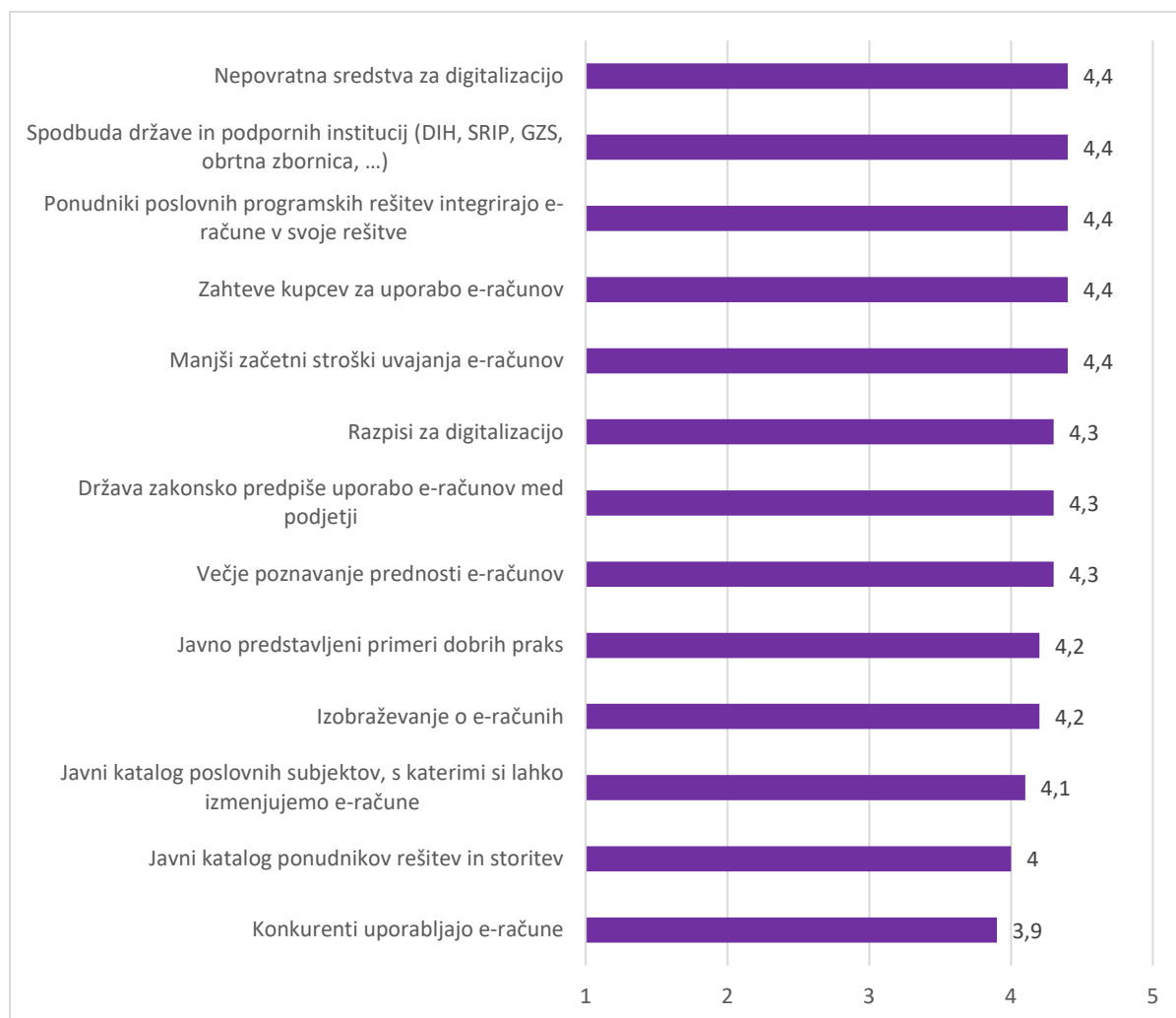
Podjetja so na lestvici od 1 (zelo nepomembno) do 5 (zelo pomembno) ocenjevala pomembnost učinkov uporabe e-računov. Kot najpomembnejše so podjetja prepoznala naslednje učinke: izboljšanje učinkovitosti poslovanja (4,5), zmanjšanje celotnih stroškov poslovanja in revizijska sled nad poslovnimi dogodki (4,1) ter več časa za aktivnosti, povezane z dodano vrednostjo (4) (Slika 11).

Slika 11: Učinki uporabe e-računov

SPODBUDE ZA RAZŠIRITEV UPORABE E-RAČUNOV

Podjetja so na lestvici od 1 (zelo nepomembno) do 5 (zelo pomembno) ocenjevala pomembnost spodbud uporabe e-računov. Med najpomembnejšimi spodbudami so nepovratna sredstva za digitalizacijo, spodbude države in drugih podpornih institucij (DIH, SRIP, GZS, obrtna zbornica), integracija e-računov v poslovne programske rešitve s strani ponudnikov, zahteve kupcev za uporabo e-računov in manjši začetni stroški uvajanja (4,4). Pomembne spodbude so tudi razpisi za digitalizacijo, uzakonjenje uporabe e-računov med podjetji in večje poznavanje prednosti e-računov (4,3). Prav tako so anketiranci označili kot pomembno spodbudo javno predstavljene primere dobrih praks in izobraževanje o e-računih (4,2) ter javni katalog poslovnih subjektov za izmenjavo e-računov (4,1) in javni katalog ponudnikov rešitev in storitev (4).

Slika 12: Spodbude za razširitev uporabe e-računov

ZAKLJUČEK

V raziskavi so sodelovala podjetja, ki so bila povabljeni na dogodek ob zaključku projekta ROSE 2 »Readiness Of Slovenian E-invoicing 2« prek imenikov DIH Slovenija in GZS. Rezultati raziskave nakazujejo relativno visok delež uporabe e-računov v standardizirani eSLOG obliki (89% podjetij pošilja in 81% prejema e-račune), kar je posledica vzorca raziskave, v kateri je sodelovalo 30% podjetij iz IKT dejavnosti. Dejanski podatki Statističnega urada Republike Slovenije za leto 2018 namreč kažejo, da e-račune izmenjuje 62% mikro, 59% malih, 71% srednje velikih in 74% velikih podjetij, kar je v vsakem primeru manjši delež. Zato je potrebno pri tolmačenju rezultatov upoštevati, da se rezultati navezujejo na v raziskavi sodelujoča podjetja.

Kljub temu, da rezultatov zaradi relativno majhnega števila sodelujočih podjetij ni možno posploševati na širšo populacijo podjetij, pa raziskava ponuja podrobnejši vpogled v dogajanje na področju uporabe, priprave in hrambe e-računov ter na razumevanje prednosti, ovir in spodbud za razširitev uporabe e-računov v sodelujočih podjetjih. Omeniti velja, da primanjkuje tako študij primerov dobrih praks kot raziskav na vseh področjih digitalizacije in digitalne preobrazbe podjetij.

Uvedba e-računa kot zadnjega a ključnega poslovnega dokumenta v poslovanju predstavlja pomemben temelj za razširitev uvedbe tudi drugih elektronskih dokumentov kot na primer naročila, potrditve naročila, dobavnice, potrditve dobave reklamacije, odpoklica, To nakazujejo tudi rezultati ankete, kjer so anketiranci jasno izrazili načrte in interes za uvedbo tudi drugih elektronskih dokumentov poleg e-računa.

Pri uvajanju e-računov in elektronskega poslovanja ima zelo pomembno vlogo podporno okolje in ukrepi širšega ekosistema, kar so prepoznala tudi anketirana podjetja. Kljub omejitvam raziskave lahko na podlagi analize podatkov v anketi s precejšno gotovostjo predpostavimo, da delež podjetij, ki uporabljajo e-račune z leti narašča, kar ocenjujemo kot pozitivni trend, ki je zagotovo tudi posledica izvajanja podpornih aktivnosti tako projektov ROSE 1 in ROSE 2, kakor tudi vzpostavitve podpornega okolja Centra za e-poslovanje Slovenije.

Koordinacijsko vlogo pri popularizaciji in uvajanju pozitivnih učinkov eRačunov v Sloveniji ima leta 2012 ustanovljeni Nacionalni forum za eRačun. Forum je posvetovalno telo na področju eRačunov na nacionalni ravni, ki vključuje predstavnike zainteresiranih deležnikov gospodarstva (malih, srednjih in velikih podjetij), javnega sektorja, združenj, zbornic in izobraževalnih institucij.

Spodbudno je, da v Sloveniji v zadnjih letih zaznavamo vrsto novih partnerstev in združenj (na primer SRIPi, DIH, Slovenija in druga digitalna inovacijska stičišča, Digitalna koalicija, ...), povečuje se vloga univerz in drugih izobraževalnih ter svetovalnih institucij, vloga ponudnikov informacijskih tehnologij in rešitev, ki v sodelovanju z zakonodajalci predstavljajo pomembno podporno okolje širšega ekosistema za dvig digitalizacije in digitalne preobrazbe gospodarstva in družbe ter s tem povečevanje konkurenčnosti.